

MODELELE DE PROIECTARE A REFORMEI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

WAYS OF DESIGNING THE EDUCATIONAL REFORM

PROF. UNIV. DR. SORIN CRISTEA,
UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

Abstract: *At the end of this chapter, it is worth mentioning the effort to promote the model elaborated by UNESCO, carried out by Romanian National Commission for UNESCO. We consider the „Conclusions of a workshop”, entitled „De la lege la reforma învățământului” (The Law and The Educational Reform). These conclusions could have been a benchmark for all the political decision factors cyclical involved in the promotion of the reform since 1993 until now (see UNESCO. Romanian National Commission for UNESCO, De la Lege la Reforma învățământului. Conclusions of a workshop, 1993).*

In conclusion, we would like to point out the following methodological suggestions summarized in the quoted text, ranged depending on the problems developed in the direction of education system reform:

1) *The reform type indicated in Romanian current social-economic, political and cultural context.*

- *„Romania should undergo a global and complex reform, planned and scheduled for 6-8 years, its fundamental purpose being the acknowledgement of society’s cultural – ethical life and democracy’s progress.*

- *The „Philosophy or the reform ideology should be presented within a published project which stimulates and orients all social structures and all agents interested in the success of such a social-educational transformation”.*

Keywords: *Methodology, suggestions, reform, acknowledgement, cultural life, ethical life, stimulate, project.*

Reforma învățământului reprezintă o schimbare globală sistemului de educație, realizată la nivel de *finalități* (ideal, scopuri strategice, obiective generale și specifice), de *structură* (de *organizare*, de *conducere*, de *relație cu societatea*, de *valorificare a resurselor pedagogice / informaționale, umane, didactico-materiale, financiare*), de *conținut* (un nou plan de învățământ, noi programe și manuale școlare / universitare) – vezi Sorin Cristea, 1994.

Proiectarea reformei învățământului implică activitatea de *planificare calitativă a educației* sistemică, globală, inovatoare, pe termen mediu și lung, într-un context social și pedagogic deschis (vezi Philip H.Coombs, 1970, pag. 63-70; Gilbert De Landsheere, 1992, pag. 225; Viviane De Landsheere, 1992, pag. 689-694).

Cele mai cunoscute modele de proiectare sunt cele afirmate ca *strategii de inovare* a sistemelor de învățământ bazate pe: 1) *cercetare-dezvoltare*; 2) *rezolvare de probleme*; 3) *interacțiune socială* (vezi A.M.Huberman, 1978, pag. 74-93).

1) *Modelul de proiectare* bazat pe *cercetare-dezvoltare* (CD) implică următoarele procese:

a) identificarea *punctelor vulnerabile* care generează *criza sistemului* de învățământ, manifestată la scară socială;

b) elaborarea soluțiilor optime în raport de resursele existente în cadrul sistemului de învățământ;

c) explicarea și aplicarea acestor soluții favorabile unui "public larg" care cuprinde toți actorii sistemului de învățământ (profesori, părinți, studenți, elevi, reprezentanți ai comunității educaționale (naționale, teritoriale, locale) etc.

2) *Modelul de proiectare* bazat pe *rezolvarea de probleme* (RP) implică următoarele procese inovatoare:

a) prezentarea schimbărilor necesare la nivel de sistem ca probleme practice, accesibile beneficiarilor (cadre didactice, studenți, elevi, părinți, alți reprezentanți ai comunității);

b) diagnosticarea problemelor și ierarhizarea lor în raport de importanța lor în conformitate cu logica schimbărilor reformatoare (finalități – structură a sistemului de educație / învățământ– conținut al procesului de învățământ);

c) prelucrarea informațiilor necesare pentru rezolvarea problemelor în ordinea importanței lor în perspectiva reformei sistemului de învățământ;

d) experimentarea inovațiilor rezultate în urma rezolvării problemelor cu consecințe sociale la scara sistemului de învățământ;

e) evaluarea rezultatelor din perspectiva contribuției efective lor rezolvarea problemelor importante pentru funcționarea optimă a sistemului de învățământ.

3) *Modelul de proiectare* bazat pe *interacțiune socială* (IS) implică *difuzarea* inovației în cadrul următoarelor procese:

a) prezentarea inovației la nivelul comunității educaționale în vederea validării corectării, îmbunătățirii sau ajustării sale;

b) cultivarea interesului pentru aplicarea inovației în contextul propriu fiecărei comunități, trepte și discipline de învățământ;

c) evaluarea fundamentelor teoretice, metodologice și practice ale inovației;

d) experimentarea inovației în contexte pedagogice deschise, care permit validarea și legitimare sa în plan social;

e) ameliorarea continuă a inovației până la integrarea sa deplină în structurile de funcționare ale sistemului de învățământ.

Reformele care au dus la actuala fizionomie a sistemelor (post)moderne de învățământ respectă logica planificării calitative a educației. Implică parcurgerea următoarelor etape analizate în studiile de politică a educației sub forma unor *demersuri ierarhice* (vezi Constantin Soumelis, 1989; Viviane De Landsheere, 1992):

1) *Demersul normativ* – angajează decizia de politică educației stabilită la niveluri superioare (guvern, președenție, parlament, academie etc.) care asigură orientarea generală și resursele necesare;

2) *Demersul strategic* – angajează decizia pedagogică macrostructurală, stabilită la nivelul comunității științifice prin elaborarea conceptului de reformă a învățământului, care definește la nivel fundamental noile: finalități – structuri – conținuturi ale sistemului și procesului de învățământ;

3) *Demersul operațional* – angajează două tipuri de decizii pedagogice: a) *punctuale* – cu scop de corecție, infuzie, perfecționare, alocare de noi resurse, formare a formatorilor etc.; b) *tactice* – cu scop de ajustare structurală, rezultate din dezbaterile conceptului reformei în teritoriu (cu cadrele didactice, studenții și elevii, părinții, alți factori de răspundere etc.)

4) *Demersul legislativ, administrativ* – angajează traducerea conceptului reformei la nivel juridic prin elaborarea Legii Reformei Educației / Învățământului și a Regulamentelor necesare pentru aplicarea acestora la toate nivelurile sistemului de învățământ; o atenție specială este acordată măsurilor necesare, pentru asigurarea tranziției spre noul sistem de învățământ, într-un spațiu și timp optim.

În contextul caracterului *universal* al reformelor educației, întreprinse în ultimele decenii, în special după anii 1960-1970, este important de cunoscut *modelul de proiectare propus de UNESCO*. Este un model construit la nivel de politică a educației care solicită parcurgerea mai multor etape, adaptabile în orice context național sau zonal (vezi George Văideanu, 1996, pag.70-76):

- 1) Constituirea Comitetului de Inițiativă al Reformei;
- 2) Lansarea comenzilor de cercetare necesare pentru proiectarea și realizarea reformei;
- 3) Elaborarea proiectului de reformă pe baza unui *document filosofico-pedagogic* cu valoare națională, care valorifică tradiția istorică și cerințele metodologice afirmate în plan universal;
- 4) Transformarea *Comitetului de Inițiativă* în *Consiliul Național pentru Reformă*, responsabil de elaborarea proiectului reformei;
- 5) Publicarea *Proiectului de Reformă* a sistemului de învățământ, cu toate argumentele și motivațiile sale pedagogice și sociale;
- 6) Dezbaterile *Proiectului de Reformă*, la nivelul comunității cu respectarea criteriilor epistemologice aflate la baza acestuia;
- 7) Constituirea *școlilor-pilot*, unde urmează să fie aplicate și evaluate noile programe școlare;
- 8) Lansarea activității de elaborare a noului plan de învățământ, a noilor programe și manuale școlare;
- 9) Formarea formatorilor în spiritul reformei;
- 10) Informarea și formarea continuă a personalului didactic;
- 11) Introducerea transformărilor de conținut, tehnologie didactică, evaluare formativă, management pedagogic;

12) Evaluarea periodică a rezultatelor cu ajutorul agenților reformei, specializați în difuzarea și susținerea ideilor majore ale reformei, referitoare la schimbarea inovatoare a finalităților, a structurii sistemului, a conținutului procesului de învățământ în logica proiectării curriculare.

La sfârșitul acestui capitol, trebuie remarcat efortul de popularizare a modelului elaborat de UNESCO, realizat de *Comisia Națională a Românie pentru UNESCO*. Avem în vedere „*Concluziile unei mese rotunde*”, intitulată „*De la lege la reforma învățământului*”. Ele ar fi putut constitui un reper pentru toți factorii de decizie politică implicați ciclic în promovarea reformei din 1993 până în prezent (vezi UNESCO. Comisia Națională a României pentru UNESCO, *De la Lege la Reforma învățământului. Concluziile unei mese rotunde*, 1993).

În rezumat subliniem următoarele *sugestii metodologice* concentrate în textul citat, grupate în funcție de problematica dezvoltată în sensul reformei sistemului de învățământ:

1) *Tipul de reformă indicat* în actualul context economico-social, politic și cultural al României.

- „România ar trebui să parcurgă o reformă globală și profundă, programată și eșalonată pe 6-8 ani și având ca finalitate fundamentală însușirea vieții cultural-etice a societății și progresul democrației.

- „Filosofia sau ideologia reformei ar trebui prezentată într-un proiect publicat care să stimuleze și să orienteze toate structurile sociale și toți agenții interesați în reușita unei astfel de transformări socio-pedagogice” (op.cit., p11).

2) *Evaluarea sistemului existent și tradiția învățământului românesc.*

- „Nu dispunem de o evaluare globală și relevantă a sistemului existent care încorporează în proporții greu măsurabile tradiții pozitive și performante, elemente de eliminat (structuri, conținuturi, reglementări), dar și resurse importante”.

Sistemul existent nu dispune de un suport filozofic, coerent și asimilat de personalul didactic (...), indispensabil pentru proiectarea și lansarea unei reforme profunde și globale” (op.cit., p.11-12)

3) *Necesitatea unei metodologii relevante și coerente.*

- „O metodologie trebuie să fie relevantă în raport cu resursele și specificitatea sistemului, cu proiectele sociale și economice, cu aspirațiile tineretului și cu nivelul cultural-pedagogic al societății”.

- „O metodologie pertinentă va stabili etape de parcurs în acord cu logica internă a sistemului, va propune ritmuri adecvate resurselor umane (personalului didactic) și va evita astfel introducerea în sistemul inovat a unor erori ale căror consecință devin evidente târziu și afectează întreaga populație școlară”.

- „Ministerul învățământului – identificând competențele și interesele existente – poate ajunge la elaborarea unui *Proiect al reformei* care să prezinte obiectivele și principalele axe ale acesteia și în mod implicit filosofia acesteia” (op.cit., p13, 14).

4) *Priorități ale reformei învățământului.*

- „O reformă reușită este acea transformare socio-pedagogică aflată în urmărirea unor obiective stimulative și prioritare care ajunge să sporească coerența și flexibilitatea

sistemului, să inoveze conținuturile învățământului și să amelioreze tehnologia didactică și performanțele elevilor”.

- „O reformă concepută și analizată în cabinete sau birouri poate fi interesantă ca lectură, dar ea ar putea fi insuficient asimilată și chiar respinsă de practica educațională”.

- „Nu se poate aborda și rezolva problema ameliorării metodelor și tehnicilor de evaluare a performanțelor elevilor înainte sau independent de obiectivele și conținuturile învățământului” (op.cit., p.14, 15).

5) *Structuri necesare elaborării Proiectului de Reformă.*

- „Metodologia va trebui definită în Proiectul care va prezenta atât filosofia reformei, cât și etapele de parcurs, agenții de angajat, structurile de creat sau de orientat și de consolidat”.

- „Principalii autori și animatori ai unei reforme au datoria de a informa și a forma personalul didactic în vederea transformării practicii educaționale în scopul promovării unei noi paradigme a educației școlare și universitare” (op.cit., p.18, 19)

- „Legea învățământului trebuie să aibă un grad de generalitate (principii fundamentale, structura sistemului de învățământ, principii de administrare a unității școlare etc.) care să permită declanșarea reformei într-un cadru flexibil. Calitatea și eficiența *Legii* va fi influențată de calitatea regulamentelor și instrucțiunilor elaborate în vederea aplicării ei. *Regulamentele* pot spori valoarea *Legii*, după cum ele ar putea scăpa din vedere concepția *Legii*. Tocmai de aceea o echipă va trebui să lucreze nu numai la elaborarea *Legii*, ci și la aplicarea ei” (op.cit., p.23).

BIBLIOGRAFIE

1. Coombs, Ph., H., (1970), *Qu'est que la planification qualitative*, Presses Universitaires de France, Paris.

2. Cristea, S., (1994), *Fundamentele pedagogice ale reformei învățământului*, Editura Didactică și Pedagogică RA., București.

3. De Landsheere, G., (1992), *Dictionnaire de l'évaluation et de la recherche en éducation*, Presses Universitaires de France, Paris.

4. De Landsheere, V., (1992), *L'éducation et la formation*, Presses Universitaires de France, Paris.

5. Soumelis, C., (1989), *Educational Planning and the OECD and in OECD member countries* in International Institute for Educational Planning in Practice, Booklet nr.5, UNESCO, Paris.

6. UNESCO. Comisia Națională a României pentru UNESCO, (1993), *De la Lege la Reforma învățământului. Concluziile unei mese rotunde*, Editat de Tribuna Învățământului, București.

7. Văideanu, G., (1996), *UNESCO-50-EDUCAȚIE*, Editura Didactică și Pedagogică, RA., București.